

Správa cizího majetku a svěřenský fond

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.
PrF MU, Brno

Osnova:

- Širší souvislosti, systematické zařazení
- Správa cizího majetku – povaha, specifika, základní rámec
- Správa cizího majetku prostá a plná, společná správa, vznik, zánik
- Svěřenský fond – koncepce, základní charakteristika
- Srovnání s jinými podobnými instrumenty správy majetku

Širší souvislosti

- Zvýšený zájem o fiduciární formy správy majetku Evropě
- Zakladatel – správce – beneficiant
- Důvody: mimoprávní (kumulace majetku v soukromých rukou, demografické vlivy, pocit spoluodpovědnosti)
- Reakce zákonodárců: různé – „soutěž o kapitál“, nadace se soukromým účelem, trust-like formy, nový koncept dědického práva..
- Vytváření příznivého právního prostředí (civilně právního, daňového)
- **V ČR - svěřenský fond (vč. úpravy správy cizího majetku § 1400 OZ a násl., rozšíření využitelnosti fundací i pro jiné než veřejně prospěšné účely)**

Co nového přinesla rekodifikace soukromého práva?

- Snaha o zachycení evropského trendu při správě (rodinného)majetku
- Celkové posílení autonomie vůle vlastníka majetku (vlastnická svoboda)
- Instrumenty inter vivos/mortis causa
- Výhody x nevýhody jednotlivých forem? Co rozhoduje?
- Nejasně vymezené hranice ani využitelnost
- Význam daňový režim!

Terminologické přeporozumění

§495 OZ

Majetek = souhrn všeho, co osobě patří (aktiva)

X

Jmění = souhrn majetku osoby a jejich dluhů (aktiva i pasiva)

Správně bychom měli hovořit o správě „jmění“

Správa majetku

Co znamená „spravovat“ majetek (jmění) ?

- hospodařit, nakládat s majetkem v nejširším slova smyslu (vč. přenechání jinému)
- starat se o majetek, pečovat, udržovat (neměnit podstatu)
- užívat majetek (nájemce, vypůjčitel)
- správa vlastního majetku x cizího majetku – není totéž!

Správa vlastního majetku

- Správa věci vlastníkem (elasticita a trvalost vlastnického práva)
- Správa majetku - v podílovém spoluvlastnictví
- Správa majetku – bytové spoluvlastnictví
- Správa společného jmění manželů

Správa cizího majetku v části 3., dílu 6. OZ

- Základní rys:

JDE O SITUACE, KDY NĚKDO (SPRÁVČE) DISKREČNĚ ROZHODUJE O SPRÁVĚ MAJETKU, KTERÝ MU NEPATŘÍ.

- základní pravidla pro SCM, bez ohledu na právní důvod vzniku konkrétního právního poměru
- Obecná úprava tzv. fiduciárních vztahů (znak: asymetrie, loajalita účelu správy)
- Subsidiární obecná úprava práv a povinností při SCM (specifické fiduciární povinnosti, jejichž účelem je snaha eliminovat zneužití pozice správce)
- **Právní transplantát (Québec, Kanada)**- nebylo ale přejato doslova, nekompatibilita s českým právním řádem, nutno domestikovat 😊,
- Těžko zařaditelná, flexibilní, **diskuse o rozsahu využitelnosti a aplikovatelnosti SCM**

Rozsah aplikovatelnosti pravidel pro SCM (různost názorů a jejich vývoj)?

- Pouze u svěrenských fondů?
- Všude tam, kde stanoví zákon, smlouva nebo v dalších případech, kdy bude naplněna hypotéza § 1400 OZ a neexistuje speciální úprava?
- A zároveň, když bude správci svěřena určitá míra diskrece
- DISKRECE: V NASTAVENÝCH MANITELECH SPRÁVCE PŘIJÍMÁ ROZHODNUTÍ NA ZÁKLADĚ SVEHO UVAŽENÍ
- **VŽDY NUTNO ŠKOUMAT SLUČITELNOST SCM S POVAHOU „ZÁKLADNÍHO REŽIMU“ (zákon, smlouva), DO NĚHOŽ BY PRAVIDLA MĚLA BÝT DOPLNĚNA**
- **Smyslem SCM není popírání jiných právních režimů (jejich nahrazení), ale DOPLNĚNÍ!!!**
- EXPLICITNĚ, ŽE SE POUŽÍJE: 1456 OZ, 351 OZ, 1678, 204
- EXPLICITNĚ, ŽE SE NEPOUŽÍJE: § 59/1 ZOK, §195a odst. 3 ZPKT

DALŠÍ PŘÍPADY SCM

- opatrovnictví člověka a právnické osoby
- péče o jmění dítěte
- správa pozůstalosti
- svěřenecké nástupnictví
- zajišťovací převod práva
- přidružený fond nadace
- insolvenční správa (NS 29 Cdo 819/2018)
- další případy – smlouva o úschově....

Správa cizího majetku v části 3.OZ

SHRNUTÍ

- Pravidla pro SCM představují v české právu neobvyklý koncept, protože nejsou spojena s žádnou konkrétní právní skutečností, ale spíše s určitým typem reality sociální (funkcionální pohled)
- UPRAVUJE POUZE PRAVIDLA SPRÁVY
- neupravuje zvláštní obligaci ani věcné právo, proto flexibilní
- Neřeší právní důvod vzniku správy
- neřeší důvod oprávnění nakládat se svěřeným majetkem
- neřeší vlastnictví spravovaného majetku („cizí“), tj. případy, kdy správce není vlastník

- třetích osob se týkají pouze § 1419 až § 1423 OZ (pouze zde dopad § 978)

Správa cizího majetku

1) Prostá správa cizího majetku (konzervativní)

- zájem na zachování majetku
- správce uplatňuje všechna práva týkající se majetku
- nepřípustnost změny účelu spravovaného majetku
- omezení možnosti zcizit majetek (§ 1408)

2) Plná správa cizího majetku (flexibilnější)

- rozmnožení majetku a uplatnění pro daný účel
- činí vše, co je nutné a užitečné
- **Možno kombinovat prvky prosté a plné správy**
- **V obou případech je správce povinen jednat s péčí řádného hospodáře (§1411), nestranně (§1403, 1412), vyhýbat se střetům zájmů (§1413) – FIDUCIÁRNÍ POVINNOSTI**

Pravidla pro správu a povinnosti správce

- **Osobní povaha funkce správce** (§ 1401)
- **Péče řádného hospodáře, loajalita** (§ 1411)
- **Předcházení střetu zájmů** (§ 1413 a 1415)
- **Povinnost nestrannosti** (§ 1412)
- **Oddělenost majetku správce a majetku pod správou, zákaz smísení majetku** (§ 1414)
- **Omezení bezúplatných převodů** (§ 1416)
- **Pravidla pro společnou správu** (§ 1428 – 1431)
- **Povinnosti správce a beneficenta vůči třetím osobám** (§ 1419 an.)

Společná správa cizího majetku

- Několik správců
- Spádové pravidlo:
 - prostá většina/každý jeden hlas - §1428
 - a jsou zavázáni společně a nerozdílně (solidarita) - §1430
 - presumpce souhlasu s jednáním ostatních správců - §1431

Vznik správy

- **není podstatné, na základě jakého právního důvodu vzniká!!**
- Vždy záleží na konkrétním právním poměru, zda založena správa CM (zejména zda diskreční post správce)!!!
- Nejčastěji **právní jednání - smlouva, neexistuje zvláštní smluvní typ (inominátní, smlouva příkazního typu)**
- Rozhodnutím soudu (výjimečně) - § 1455 – jmenování svěřenského správce
- Zákonem - (dědic, jako správce pozůstalosti § 1677)
- **Postačí, že se na základě nějakého právního důvodu „ocitne“ v pozici správce☺**

Skončení správy vs. zánik správy

- skončení činnosti správce (§ 1438) – odstoupení, odvolání, omezení svéprávnosti, osvědčení úpadku správce

X

- zánik správy (§ 1439) – uplynutím doby, dosažením účelu, zánikem práva beneficianta k majetku
- Ochrana dobré víry při skončení správy
- Závěrečné vyúčtování
- Zadržovací právo správce k zajištění pohledávek ze správy

Svěřenský fond (§ 1448 – §1474 OZ)

- **Inspirace v Québecu, „trust“ like instrument** (alternativa Treuhand, Fuducia) x není trust v anglo-americkém pojetí!!!!
- **Svěřenský fond zvláštní instrument majetkového práva – „autonomní jmění“, ke kterému nemá nikdo vlastnické právo**
- **Organizačně i účelově osamostatněný majetek, který nemá právní osobnost**
- **Správa majetku ve svěřenském fondu se řídí podpůrně obecnou úpravou správy cizího majetku**

Svěřenský fond (mezi fundací a trustem)

- Autonomní jmění (quebecký koncept)
- NEJEDNÁ SE O TRUST (jakkoli se reflektují určité aspekty trustu common law)
- Původně smluvní koncept (francouzská fiducie)
- Modifikován (statut, evidence svěřenských fondů)
- Není zde majetkové právo beneficentů (x trust)
- Nemá právní osobnost (x fundace)
- Vybrané srovnatelné zahraniční koncepty v Evropě (Rakousko, Lichtenštejnsko, Kypr)

Svěřenský fond („nejpodivnější zvíře v lese“ *Pihera, 2012*)

- Vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku (§ 1448 odst. 2 OZ).
- Vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává vlastním jménem na účet fondu svěřenský správce;
- Majetek ve svěřenském fondu však není ani vlastnictvím správce, ani vlastnictvím zakladatele, ani vlastnictvím osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno (§ 1448 odst. 3 OZ).

Svěřenský fond

- Vlastnická práva a další práva k majetku ve svěřenském fondu jsou vykonávána správcem svěřenského fondu na účet svěřenského fondu
- Vztahy mezi osobami v rámci svěřenského fondu nemají povahu věcných práv, spíše smluvních vztahů (zvláštní relativní práva)
- Svěřenský fond vždy nese vlastní označení
- Svěřenský fond má vždy statut § 1452 – jednostranný projev vůle zakladatele (nejdůležitější)

Statut svěřenského fondu obsahuje alespoň:

- a) označení svěřenského fondu,
- b) označení majetku, který tvoří svěřenský fond při jeho vzniku,
- c) vymezení účelu svěřenského fondu,
- d) podmínky pro plnění ze svěřenského fondu,
- e) údaj o době trvání svěřenského fondu; není-li uvedena, platí, že fond byl zřízen na dobu neurčitou,
- f) má-li být ze svěřenského fondu plněno určité osobě jako obmyšlenému, určení této osoby, nebo způsobu, jak bude obmyšlený určen, a
- g) počet svěřenských správců a způsob jejich jednání.

Otázka změnitelnosti obsahu statutu

- Explicitně pouze § 1469 obč. zák. - změna statutu prostřednictvím soudu
- Možnost výhrady možnosti změn ve prospěch zakladatele/svěřenského správce
 - Absence úpravy není zákazem (nedůvodné v oblasti soukromého práva)
 - Funkcionální blízkost fundačních struktur (rozhodnutí NS ve věci Nadačního fondu Richarda Fuxy, sp. zn. 29 Cdo 3225/2016)
- Hranice možných změn? Změna účelu? Rizika?
- *blíže viz Pihera, V. Ronovská, K. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. Právník, č. 9/2018.*

Vytvoření/zřízení/vznik svěřenského fondu

- Vytváří se vyčleněním majetku (§ 1448 obč. zák.)
- INTER VIVOS
 - je zřízen přijetím pověření ze strany správce (§ 1451 (1) obč. zák.)
 - vzniká dnem zápisu do evidence svěřenských fondů (§ 1451 (2) obč. zák.)
nejasný majetkový režim
- MORTIS CAUSA
 - vzniká smrtí zůstavitele (§ 1451 (3) obč. zák.)
nejasný vztah k dědickému řízení

Od 1.1 2018 Evidence svěřenských fondů (a Evidence skutečných majitelů)

- Novela zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících...
- § 7 odst. 2 – co se zveřejňuje o SF
- Nová Hlava IV. „Evidence svěřenských fondů“ § 65a a násl., obdobná použitelnost o veřejných rejstřících, zapisují se svěřenské fondy i zahraniční svěřenské fondy, které působí na území ČR (??)
- Práva a povinnosti vykonává svěřenský správce (vč. návrhu na zápis)
- Úplný opis může obdržet pouze svěřenský správce, ten, kdo na tom má právní zájem
- Evidence skutečných majitelů – dopadá i na SF

Účel svěrenského fondu

- Soukromě prospěšný
 - ku prospěchu určité osoby
 - za jiným účelem
- Veřejně prospěšný
 - dosahování obecného blaha (netýká se ho veřejná prospěšnost § 146, není právnická osoba)
- Zajišťovací svěrenský fond
- Investiční svěrenský fond

Zakladatel

- Osoba zakladatele FO nebo PO
- Lze více zakladatelů? – KR: ano 😊
- Význam zakladatele – za trvání svěřenského fondu:
 - právo dohledu
 - právo jmenovat svěřenského správce
 - právo jmenovat obmyšleného (sporné)
 - další práva, která si pro sebe vyhradí ve statutu
- Riziko „ponechání“ si práv v extensivním rozsahu
- Zakladatel může být obmyšleným i svěřenským správcem (ale v tom případě, požadavek na jednoho „nezávislého“ správce)
- *Letter of wishes* – povaha, význam, změnitelnost, závaznost?

Obmyšlený (beneficient)

- Podle typu práva
 - na plody a užitky
 - na kapitál
 - podle pořadí
- Zakladatel
 - jmenuje konkrétně x vymezí okruh osob (vč. možnosti nikoho nevybrat)
 - určí plnění x přenechá diskreci správce
 - Může určit sám sebe zakladatel
- Vznik práva (změna k 1.1. 2018 – u SF inter vivos – konstitutivním zápisem do evidence)
 - založeno statutem
 - u diskrečních svěřenských fondů až rozhodnutím správce, nicméně za podmínek ve statutu lze změnit

Beneficienti – právně teoretická kategorizace (pokus)

- „Skuteční beneficianti“ – určení osob, výše, způsobu plnění ve statutu/ZPJ (SS nemá možnost volby)
 - „Potenciální beneficianti“ (čekatelé) – určení okruhu osob deskriptivními/normativními znaky (např. členové rodiny starší 30 let, kteří dostudovali VŠ)
 - „Diskreční beneficianti“ – určení okruhu osob bez konkrétních kritérií, to ponecháno na SS
-
- Tzv. „Poslední oprávnění“ – nejsou beneficianti, příjemci zůstatku po zániku struktury
-
- Právo na plnění, právo na informace, právo dohledu (spolupůsobení) - pouze „skuteční beneficianti“, potenciální?? „čekatelská práva“
 - Otázka převoditelnosti pozice beneficianta? (ex lege ne, ale může zakladatel?, ale v souladu s účelem SF/fundace, různá řešení v zahraničí)

Svěřenský správce

- FO i PO (u PO ale tak musí stanovit zákon – pouze investiční společnosti)
- Je „fiduciary“, jsou mu vymezeny specifické fiduciární povinnosti (viz dále)
- „pozice“ (status, soukromý úřad?, quasientita) SS“: alokace práva na takovou pozici, nikoli na konkrétní osobu
- Jmenuje a odvolává zakladatel nebo jím určeným způsobem (výj. soud)
- Požadavek nezávislého správce (správcem může být obmyšlený i zakladatel, ale vždy i alespoň jeden další)
- Zapisuje se do veřejného seznamu (např. katastru nemovitostí s poznámkou „svěřenský správce“)
- **Po 1.1. 2018 se zapisuje do Evidence SF, vč. způsobu jednání za SF !!!!**

Povinnosti při správě

- Pravidla správy cizího majetku (plná správa)
- Předcházení střetu zájmů (§ 1413 a 1415)
- Povinnost *nestrannosti* (§ 1412)
- Oddělenost majetku správce a majetku pod správou, zákaz smísení majetku (§ 1414)
- Omezení bezúplatných převodů (§ 1416)
- Pravidla pro společnou správu (§ 1428 – 1431)
- Povinnosti správce a beneficianta vůči třetím osobám (§ 1419 an.)
- Obecný princip poctivosti (souvisí s loajalitou)

Co znamená, že je svěřenský správce „fiduciary“?

- *Common law* koncept, těžko zařaditelný do kontinentálněevropských právních kategorií
- ten, komu náleží určitá působnost rozhodovat ve věcech druhých, aniž by měla stanovena zcela konkrétní pravidla; na jeho jednání je závislá jiná osoba (beneficient)
- Vázáno na „pozici“ svěřenského správce (vymezenou v zákoně a ve statutu), nikoli na konkrétní osobu; objektivizovatelný standard, není rozhodující, zda konkrétní osoba schopna vykonávat tuto pozici
- Specifické (fiduciární povinnosti) povinnosti (duty of loyalty, duty of care, duty of obedience), má majetek spravovat „stejně, jako by jej spravoval pečlivý hospodář disponující potřebnými znalostmi ve prospěch jiné osoby, vůči níž se cítí morálně zavázán“

Dohled nad svěřenským fondem

- Dohled na správou fondu – silné postavení zakladatele, možné určit jiné osoby, beneficiant
- Typicky „PROTEKTOR“
- Možná ingerence soudu na návrh osoby, co osvědčí právní zájem
- Řešeno v zákoně o zvláštních řízeních soudních, kdo aktivně legitimován
- Zvýšená ochrana věřitelů- § 1467

Protektor (důvěrník, poradce, dohlížitel?)

- „a party who is given power over the trust but who is not a trustee“
- V OZ není pozice upravena (ve statutu standardně vymezena),
vyvážení pozic, dohled nad správou
- Rozsah pravomocí, vztah k svěřenskému správci, odpovědnost?
- Je protektor „fiduciary“?
- Silné postavení? (výhody x nevýhody)
- Obsazení? Protektor – zakladatel
- Pravomoci (jmenuje/odvolává SS, změny statutu??)

Zánik svěrenského fondu (§ 1471 a násl.) x zánik správy

- uplynutí doby
- dosažení účelu
- vzdání se práva obmyšlených
- rozhodnutí soudu

dosažení účelu nemožné (ale může statut upravit, je-li to ve shodě s původním účelem)

veřejně prospěšný – nahradí podobným účelem

- Rozhodující vždy vůle zakladatele vyjádřená ve statutu – pro naložení s „zbylým majetkem“

Svěřenský fond – procesní otázky

- § 79 odst. 1 OSŘ:.....*Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. ...*
- § 94 ZŘS: *Pro řízení ve věcech svěřenského fondu je příslušný **obecný soud svěřenského správce**; nemá-li svěřenský fond svěřenského správce, je příslušný poslední obecný soud zakladatele svěřenského fondu.*
- § 95 ZŘS: *Účastníky jsou zakladatel svěřenského fondu, **svěřenský správce**, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu.*

Daňový režim svěřenského fondu

- Poplatník daně z příjmů (§ 17 odst. 2 zákona o daních z příjmů) – obdobný režim jako PO
- Práva a povinnosti vykonává za něj svěřenský správce (§ 20 odst. 3 daňového řádu)
- Vyčlenění majetku do SF i jeho zvýšení nepodléhá zdanění z příjmů (§ 18 odst. 2 ZDP)
- Výplata plnění z SF – záleží na osobě obmyšleného a typu vypláceného plnění

Mezinárodní aspekty

- § 73 zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém
- otázka „uznání“ zahraničních trustových struktur?
- nejasná CZ evidence „zahraničních svěřenských fondů“?
- Haagská úmluva o právu použitelném pro trusty a jejich uznávání (1985)
- Svoboda usazování pro trustové struktury – rozhodnutí SDEU Trustees of the Panayi Accumulation & Maintenance Settlements v Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (C-646/15) 2017
- Svoboda usazování pro trustové struktury – rozhodnutí EFTA court *Fred Olsen and Others and Petter Olsen and Others vs. Norsko* (2014), rozsudek ze dne 9.7.2014, spojené případy E-3/13 a E-20/13

Srovnatelné instituty správy majetku

- Právnícké osoby
 - Fundace (nadační fond, nadace)
 - Ústav, korporace
- Jmění ve zvláštním režimu
 - přidružený fond nadace
 - svěřenecké nástupnictví
 - pozůstalost (vč. odloučené pozůstalosti)
 - podílové fondy

Doporučená literatura:

- Ronovská, K., Pihera, V. Věcná práva. Katastr nemovitostí. Správa cizího majetku. C.H. Beck. 2018.
- Pihera, V., Ronovská, K., Fundační principy a hranice jejich flexibility. K Otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací, Právík, č. 9/2018, str. 705 a násl.
- Pihera, V. in Spáčil a kol. Komentář, OZ, III. část, Praha: C.H. Beck, 2013, str. 1551 a násl.
- Tichý, L., Ronovská, K., Kocí, M. Trust a srovnatelné instituty v Evropě, UK. 2014.
- Pihera, V. Krocení trustů, Svěřenské fondy v hledáčku první novely občanského zákoníku, [Obchodněprávní revue 5/2016, s. 129]
- Vlastimil Pihera: Nejpodivnější zvíře v lese – poznámky ke svěřenskému fondu, [Obchodněprávní revue 10/2012, s. 278]
- Ronovská, K. Volba formy správy rodinného majetku: na čem záleží?, [Bulletin advokacie 7-8/2016, s. 44]

Děkuji Vám za pozornost 😊